

בראשית פרק מז פסוק כז

וַיָּשֶׁב יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּאֶרֶץ גֹּשֶׁן וַיֵּאָחֲזוּ בָּהּ וַיִּפְרוּ וַיִּרְבּוּ מְאֹד :

אונקלוס

ויתיב ישראל בארעא דמצרים בארעא דגשן ואחסינו בה ונפישו וסגיאו לחדא :

רש"י
וישב ישראל בארץ מצרים - והיכן, בארץ גושן, שהיא מארץ מצרים: **ויאחזו בה** - לשון אחוזה :

יונתן

ויתיב ישראל בארעא דמצרים ובנו להון בתי מדרשין ופלטיין בארעא דגשן ואחסינו בה אחסנת חקלין וכרמין ונפישו וסגיאו לחדא :

אבן עזרא

ויאחזו בה שקנו שם אחוזה :

בראשית פרק לז

(א) וַיָּשֶׁב יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וַיִּבְנוּ לְהוֹן בְּתֵי מִדְרָשִׁין וּפְלִטִין בְּאֶרֶץ דְּגֶשֶׁן וַאֲחִסְיֵנוּ בָּהּ אַחְסַנְתַּי חֻקְלִין וְכַרְמִין וְנִפְיֵשוּ וְסָגְיָאוּ לְחַדָּא :

רש"י
(ב) **אלה תולדות יעקב** - אלה של תולדות יעקב, אלה ישוביהם וגלגוליהם עד שבאו לכלל יישוב. סבה ראשונה יוסף בן שבע עשרה וגוי על ידי זה נתגלגלו וירדו למצרים. זהו אחר פשוטו של מקרא להיות [דבר] דבור על אופניו. ומדרש אגדה דורש, תלה הכתוב תולדות יעקב ביוסף מפני כמה

דברים, אחת שכל עצמו של יעקב לא עבד אצל לבן אלא ברחל, ושהיה זיו איקונין של יוסף דומה לו, וכל מה שאירע ליעקב אירע ליוסף, זה נשטם וזה נשטם, זה אחיו מבקש להרגו וזה אחיו מבקשים להרגו, וכן הרבה בבראשית רבה (פד ו). ועוד נדרש בו וישב ביקש יעקב לישב בשלוה, קפץ עליו רוגזו של יוסף. צדיקים מבקשים לישב בשלוה אומר הקב"ה לא דיין לצדיקים מה שמתקן להם לעולם הבא, אלא שמבקשים לישב בשלוה בעולם הזה: **והוא נער** - שהיה עושה מעשה נערות, מתקן בשערו ממשמש בעיניו, כדי שיהיה נראה יפה: **את בני בלהה** - כלומר ורגיל אצל בני בלהה, לפי שהיו אחיו מבזין אותן והוא מקרבן: **את דבתם רעה** - כל רעה שהיה רואה באחיו בני לאה היה מגיד לאביו, שהיו אוכלין אבר מן החי, ומזלזלין בבני השפחות לקרותן עבדים, וחשודים על העריות. ובשלתן לקה. על אבר מן החי (לעיל פסוק לא) וישחטו שעיר עזים במכירתו, ולא אכלוהו חי. ועל דבה שספר עליהם שקורין לאחיהם עבדים, (תהלים קה יז) לעבד נמכר יוסף. ועל העריות שספר עליהם, (להלן לט ז) ותשא אשת אדוניו וגוי: **דבתם** - כל לשון דבה פרלידי"ץ בלע"ז [רכילות] כל מה שהיה יכול לדבר בהם רעה היה מספר: **דבה** - לשון (שיר ז ז) דובב שפתי ישנים :

בראשית פרק מז

(א) וַיָּבֵא יוֹסֵף וַיְגַד לְפָרְעָה וַיֹּאמֶר אֲבִי וְאָחִי וְצֹאנָם וּבְקָרָם וְכָל אֲשֶׁר לָהֶם בָּאוּ מֵאֶרֶץ כְּנָעַן וְהֵנָּם בְּאֶרֶץ גֹּשֶׁן : (ב) וּמִקְצֵה אָחִיו לָקַח חֲמֹשֶׁה אֲנָשִׁים וַיִּצְגַם לְפָנֵי פָרְעָה : (ג) וַיֹּאמֶר פָּרְעָה אֶל אָחִיו מַה מַּעֲשִׂיכֶם וַיֹּאמְרוּ אֶל פָּרְעָה רַעַה צֹאן עֹבְדֵיךָ גַם אֲנַחְנוּ גַם אֲבוֹתֵינוּ : (ד) וַיֹּאמְרוּ אֶל פָּרְעָה לְגוֹר בְּאֶרֶץ בְּאֵנוּ כִּי אֵין מִרְעָה לְצֹאן אֲשֶׁר לְעֹבְדֵיךָ כִּי כָבֵד הִרְעַב בְּאֶרֶץ כְּנָעַן וְעַתָּה יֵשְׁבוּ נָא עֹבְדֵיךָ בְּאֶרֶץ גֹּשֶׁן :

רש"י
(ב) **ומקצה אחיו** - מן הפחותים שבהם לגבורה שאין נראים גבורים, שאם יראה אותם גבורים יעשה אותם אנשי מלחמתו. ואלה הם ראובן שמעון לוי יששכר ובנימין, אותם שלא כפל משה שמותם כשברכס, אבל שמות הגבורים כפל (דברים לג ז) וזאת ליהודה שמע ה' קול יהודה, (דברים לג כ) ולגד אמר ברוך מרחיב גד, (שם כג) ולנפתלי אמר נפתלי, (שם כב) ולדן אמר דן, (שם יח) וכן לזבולן, (שם כד) וכן לאשר. זהו לשון בראשית רבה (צה ד) שהיא אגדת ארץ ישראל.

אבל בתלמוד בבלי שלנו מצינו שאותם שכפל משה שמותם הם החלשים ואותן הביא לפני פרעה, ויהודה שהוכפל שמו לא הוכפל משום חלשות, אלא טעם יש בדבר כדאיתא בבבא קמא (צב א), ובברייתא דספרי שינוי בה בוזאת הברכה (ספרי שנד) כמו תלמוד שלנו :

בראשית פרק טו פסוק יג

וַיֹּאמֶר לְאַבְרָם דַּע תֵּדַע כִּי גַר יִהְיֶה זְרַעְךָ בְּאֶרֶץ
לֹא לָהֶם וַעֲבָדוּם וְעָנּוּ אֹתָם אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה :

רש"י

כי גר יהיה זרעך - משנולד יצחק עד שיצאו
ישראל ממצרים ארבע מאות שנה. כיצד, יצחק בן
ששים שנה כשנולד יעקב. ויעקב כשירד למצרים

אמר (להלן מז ט) ימי שני מגורי שלשים ומאת שנה, הרי מאה ותשעים, ובמצרים היו מאתים ועשר
כמנין רדו, הרי ארבע מאות שנה. ואם תאמר במצרים היו ארבע מאות, הרי קהת מיורדי מצרים היה,
צא וחשוב שנותיו של קהת, ושל עמרם, ושמונים של משה שהיה כשיצאו ישראל ממצרים, אין אתה
מוצא אלא שלש מאות וחמשים, ואתה צריך להוציא מהן כל השנים שחי קהת אחר לידת עמרם, ושחי
עמרם אחר לידת משה: **בארץ לא להם** - לא נאמר בארץ מצרים אלא בארץ לא להם, ומשנולד יצחק
(להלן כא לד) ויגר אברהם וגו', וביצחק (שם כו ג) גור בארץ הזאת, (תהלים קה כג) ויעקב גר בארץ
חם, (בראשית מז ד) לגור בארץ באנו:

בראשית פרק כו פסוק ג

גֹּר בְּאֶרֶץ הַזֹּאת וְאַהֲיָה עִמָּךְ וְאַבְרָכְךָ כִּי לָךְ וּלְזַרְעֲךָ אֲתָן אֶת כָּל הָאֲרָצָה הַזֹּאת וְהִקְמַתִּי אֶת הַשְּׂבָעָה
אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לְאַבְרָהָם אָבִיךָ :

בראשית פרק מח

(ג) וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל יוֹסֵף אֵל שְׂדֵי נְרָאָה אֵלַי בְּלוּ בְּאֶרֶץ כְּנָעַן וַיְבָרֶךְ אֹתִי: (ד) וַיֹּאמֶר אֵלַי הֲנִי מִפְּרֶךְ
וְהַרְבִּיתֶךָ וַיְנַתֵּיךְ לְקַהֲל עַמִּים וַיְנַתֵּי אֶת הָאֶרֶץ הַזֹּאת לְזַרְעֲךָ אַחֲרֶיךָ אַחֲזֵת עוֹלָם:

בראשית פרק יז פסוק ח

וַיְנַתֵּי לָךְ וּלְזַרְעֲךָ אַחֲרֶיךָ אֶת אֶרֶץ מִגְרֶיךָ אֶת כָּל
אֶרֶץ כְּנָעַן לְאַחֲזֵת עוֹלָם וְהִיְתִי לָהֶם לְאֱלֹהִים:

רש"י

לאחזות עולם - ושם אהיה להם לאלהים, אבל
הדר בחוצה לארץ דומה כמי שאין לו אלוה:

בראשית פרק טו

(ה) וַיּוֹצֵא אֹתוֹ הַחוּצָה וַיֹּאמֶר הֲבֵט נָא הַשָּׁמַיְמָה
וְסִפֵּר הַכּוֹכָבִים אִם תּוּכַל לְסַפֵּר אֹתָם וַיֹּאמֶר לוֹ כֹּה
יִהְיֶה זְרַעְךָ: (ו) וְהָאֱמֹן בִּיקְוֹק וַיַּחֲשֶׁבֶה לוֹ צְדָקָה: (ז)
וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲנִי יְקֹוֹק אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאוּר כַּשְׂדִּים
לָתֵת לָךְ אֶת הָאֶרֶץ הַזֹּאת לְרִשְׁתָּהּ: (ח) וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי
יְקֹוֹק בְּמָה אֲדַע כִּי אֵירָשְׁנָה: ...
(יח) בַּיּוֹם הַהוּא כָּרַת יְקֹוֹק אֶת אַבְרָם בְּרִית לְאֹמֶר
לְזַרְעֲךָ וַיְנַתֵּי אֶת הָאֶרֶץ הַזֹּאת מִנְּהַר מִצְרַיִם עַד הַנָּהָר
הַגָּדֹל נְהַר פְּרָת:

רמב"י

(יח) ... ואמר הכתוב בפעם הראשונה לזרעך
אתן, בלשון עתיד, וכן בשנית, כי עד הנה לא
נתנה אליו כולה, ולפיכך אמר לו אתננה, אבל
בשלישית בשעת הברית אמר לזרעך נתתי,
לאמר שיכרות לו ברית על המתנה שכבר נתן
לו. וכן בעת המילה כשאמר "לאחזות עולם"
אמר לו "ונתתי לך" בעתיד. ורש"י כתב לזרעך
נתתי, אמירת הגבוה כמו שהיא עשויה. ואין
צורך במקום הזה:

בראשית פרק ט פסוק א

(א) וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים אֶת נֹחַ וְאֶת בְּנָיו וַיֹּאמֶר לָהֶם פְּרוּ וּרְבוּ וּמְלֵאוּ אֶת הָאָרֶץ: ...
(ו) שִׁפְךָ דָם הָאָדָם בְּאָדָם דָּמוֹ יִשְׁפָךְ כִּי בְּצַלְם אֱלֹהִים עָשָׂה אֶת הָאָדָם: (ז) וְאֹתָם פְּרוּ וּרְבוּ שִׁרְצוּ בְּאֶרֶץ
וּרְבוּ בָהּ: ...
(יח) וַיְהִי בְּנֵי נֹחַ הַיְצְאִים מִן הַתְּבָה שָׁם וְחָם וַיִּפֹּת וְחָם הוּא אָבִי כְנָעַן:

Rabbi Brovender's Shiur is sponsored by Dr. Bernard & Robin Cohen

Visit www.atid.org/shiur for audio recordings, Podcasts, or to sign-up to receive sources in advance.

Visit www.WebYeshiva.org to sign up for Rabbi Brovender's fully interactive, online Yeshiva.